

Mirosław Kalinowski

"Duszpasterstwo w społeczeństwie pluralistycznym", Ryszard Kamiński, Lublin 1998 : [recenzja]

Collectanea Theologica 69/3, 217-220

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE

dzali: Sznarbachowski, Nowakowski, Cieszyński, Tomanek. Pięknego słowa nie szczędził Wł. St. Reymontowi A. Szlagowski. Nad grobem K. H. Rostworowskiego mówił ks. K. Michalski.

Współcześnie zmarłych pisarzy najczęściej zęgnął ks. J. Twardowski. Odprowadzał A. Słonimskiego, K. Wierzyńskiego, M. Jastruna, J. Andrzejewskiego, B. Ostromeckiego i St. Grochowiaka. Mądrą egzortę powiedział ks. J. Zieja przy grobie M. Dąbrowskiej, subtelnie z nią polemizując. W poczcie mówców żałobnych znajduje się również ks. J. Pasierb przepowiadający podczas Mszy św. z okazji złożenia w Laskach prochów J. Lechonia. Jest w nim ks. J. Tischner przemawiający nad trumną Witkacego (rzekomego) oraz przy sprowadzeniu prochów K. Przerwy-Tetmajera do Ludźmierza.

Puentą książki Bednarka jest esej *Literatura i przepowiadanie dzisiaj*. Nawiązuje on do książki ks. W. Wilka *Z pogranicza literatury i przepowiadania. Szkice i teksty* (Sandomierz 1993, s. 180). Obaj uważają, że gdy chce się wyrażać niewyraźne, trzeba uciekać się do literatury, która nie może być przywoływana tylko jako ozdobnik homiletyczny. Odrębną zupełnie kwestią jest język współczesnej homiletyki. Jaki on być powinien? Musi unikać kaznodzieja żargonu teologicznego, ale i nie ufać językowi dziennikarskiemu, bo łatwo wtedy zatracą się poczucie świętości. Czy więc ma być to język podniosły? Nie. Ale też nie musi zadowalać się bylejakością uczuciową. Zbyt nie eksponowanie języka codziennego lub naukowego też może być naganne. Chodzi po prostu o to, by w żadnym razie nie przesadzać. Roztropność powinna być cnotą główną współczesnego przepowiadania. Aż tyle!

Bednarek potrzebę tej cnoty udowadnia własnym warsztatem pisarskim. Jego w gruncie rzeczy naukowa książka jest tak napisana, że każdy rozgarnięty czytelnik może się z niej nie tylko dowiedzieć czegoś interesującego, ale i to coś doświadczyć estetycznie. Na tym polega elegancja pisarska Bednarka. Pod tym względem przypomina starych mistrzów humanistyki, którzy niech mu błogostawiają, a współcześni niech uważnie przeczytają i nagrodzą, gdyż warto jest tego jego pisanie.

Stanisław Cieślak, Łódź

Ks. Ryszard KAMIŃSKI, *Duszpasterstwo w społeczeństwie pluralistycznym*, Lublin 1997, ss. 278.

Autor opracowania ks. prof. dr hab. Ryszard Kamiński, to wieloletni wykładowca w Instytucie Teologii Pastoralnej w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Od 1975 r. w swojej działalności naukowej przybliżył zagadnienia związane z problematyką organizacji duszpasterstwa, podmiotu duszpasterstwa, funkcją diakonii

w Kościele, roli i znaczenia małych grup religijnych w odnowie Kościoła oraz duszpasterstwa specjalnego. Szerszemu kręgu czytelników, dał się poznać jako autor dzieła *Przynależność do parafii katolickiej* wydanej na KUL-u w 1987 oraz *Wprowadzenia do teologii pastoralnej* Lublin 1992. Jego dorobek naukowy dopełnia około 120 publikacji naukowych w wielu krajowych i zagranicznych czasopismach teologicznych.

Przedstawiana publikacja stanowi owoc pracy naukowo-badawczej i dydaktycznej oraz naukowych refleksji nad duszpasterstwem w zmieniającej się rzeczywistości społecznej. Działalność duszpasterska jest uwarunkowana czynnikami miejsca i czasu. Dlatego w każdej epoce duszpasterstwo ma wiele problemów i otwartych pytań.

Recenzowana książka składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy z nich wprowadza w zagadnienie przybliżając słowo klucz – społeczeństwo pluralistyczne. Autor realizuje to przez przedstawienie cech społeczeństwa pluralistycznego. Wychodzi od klasycznego analizowania pluralizmu społeczno-kulturowego, następnie nowego miejsca i roli Kościoła w społeczeństwie pluralistycznym oraz procesu przejścia od duszpasterstwa w społeczeństwie tradycyjnym do duszpasterstwa w społeczeństwie pluralistycznym. Autor z łatwością porusza się w naukach społecznych, wnikliwie analizując zachodzące procesy społeczne oraz uwypuklając zjawiska mające wpływ na działalność duszpasterską. Wydaje się jednak, że ukazane tło uwarunkowań społeczeństwa pluralistycznego w Polsce tylko w części odzwierciedla ich faktyczny zasięg. Wiele w tej materii rozjaśniłoby szersze uwzględnienie kontekstu historycznego katolicyzmu w Polsce. W tym miejscu można wskazać choćby na monografię poświęconą Kościołowi w Polsce w okresie międzywojennym, która dostarcza wiele informacji na ten temat.

Rozdział drugi jest próbą odnowy wspólnoty parafialnej. Autor krótko przedstawia historyczny rozwój instytucji parafii, dochodząc do przekonania o jej niewystarczalności w obecnie realizowanym modelu, „chrześcijanin bowiem swoje powołanie realizuje we wspólnocie z innymi” (s. 62). Wspólnota parafialna urzeczywistnia się we wspólnocie wiary, kultu i miłości braterskiej. „Nie ma bezpośredniej drogi przekształcania wielkiej, niejednokrotnie anonimowej masy parafian, w prawdziwą wspólnotę religijną (...). Potrzebne jest zaangażowanie jak największej liczby wiernych (...) oraz powstanie i rozwój struktury wspólnotowej parafii i ukierunkowanie jej na działalność wspólnotową” (s. 66). Wymiar komunijny parafii możliwy jest do zrealizowania przez model parafii wspólnoty wspólnot. Autor poświęca dużo miejsca, niedocenianemu obecnie, życiu wspólnotowemu prezbiterium parafialnemu. „Funkcjonowanie współczesnych parafii zależy w dużej mierze od przygotowania, współpracy i życia kapłanów pracujących we wspólnocie parafialnej” (s. 110).

W tej części pracy autor w przeważającej mierze opiera się na nauczaniu kościelnym dotyczącym odnowy wspólnoty parafialnej. Obficie przytacza ważniejsze wypowiedzi II Soboru Watykańskiego, dokumenty posoborowe oraz wypowiedzi polskich synodów diecezjalnych. Wydaje się jednak, że po tej części normatywnej, powinna nastąpić choćby krótka analiza socjologiczna, która opisałaby istniejącą sytuację. Na ten temat powstało wiele prac dyplomowych badających różne obszary Polski. Wykorzystanie tych danych przyczyniłoby się do wzmocnienia przedstawianych wniosków i postulatów pastoralnych. Podobną uwagę można wypowiedzieć w stosunku do następnej części pracy.

Trzeci rozdział książki podejmuje zagadnienie odnowy duszpasterstwa parafialnego w oparciu o schemat funkcji podstawowych Kościoła. Przepowiadanie parafialne ma służyć pogłębieniu treści wiary oraz umocnieniu postaw religijnych parafian. Autor stawiając pytanie: „Jak zapewnić konsens wiary w sytuacji konkurencji, krytycyzmu i racjonalizmu?” (s. 151), daje wiele bardzo trafnych wskazówek, które mogą przyczynić się do ożywienia przepowiadania parafialnego. Działalność liturgiczna parafii koncentruje się na Eucharystii, która jest źródłem i szczytem życia parafii. Autor wiele uwagi poświęca dowartościowaniu roli i znaczenia Mszy św. w życiu ludzi wierzących. Inne sakramenty święte wymagają nowych form działania, „aby w codziennym życiu katolików i parafii wydobyć religijny i wspólnotowy wymiar sakramentów” (s. 172). Sugestie te byłyby jednak bardziej przekonujące, gdyby były wsparte badaniami empirycznymi, choćby tylko na zasadzie analizy wtórnej prac empirycznych nad percepcją przepowiadania kościelnego. Natomiast w zakresie funkcji liturgicznej wiele koloru dodałyby wypowiedzi respondentów, na przykład na temat czynnego uczestnictwa we Mszy św. W ostatnich latach w samym Instytucie Teologii Pastoralnej KUL powstało ponad 30 prac (magisterskich, licencjackich i doktorskich) na ten temat.

Ważnym polem działalności parafii jest jej otwarcie pozasakramentalne. „W parafii jest miejsce dla różnych praktyk religijnych, ćwiczeń ascetycznych, nabożeństw o strukturze społecznej i indywidualnej” (s. 178). W funkcji diakonii autor porusza trzy zakresy jej funkcjonowania: służebny charakter urzędów i posług w Kościele, chrześcijański styl życia oraz działalność charytatywną parafii. W większości dostępnych publikacji pomija się dwie pierwsze dymensje funkcji diakonii. Tym większa chwala autorowi, który wyczerpująco przedstawił to zagadnienie.

Ostatni, czwarty rozdział recenzowanej książki, stanowi wypełnienie luki, jaka istniała w zakresie opracowań dotyczących, ch duszpasterstwa ponadparafialnego. Dokonuje się ono zasadniczo na szczeblu niższym, między dekanatem i diecezją, w postaci np. związku kilku parafii, oraz na szczeblu średnim, między dekanatem i diecezją np. regiony pastoralne. Jedną z cech duszpasterstwa w społeczeństwie pluralistycznym winno być – jak twierdzi autor – dowartościowanie duszpasterstwa ponadparafialnego

i otwarcie się parafii, na ponadparafialne zadania i posługi (s. 220). Potrzebą chwili jest przemyślenie duszpasterstwa w dużym mieście oraz koncepcji kościołów centralnych promieniujących na najbliższe otoczenie pastoralne (s. 233 n.).

Niewątpliwym ubogaceniem tej części książki byłoby szersze wykorzystanie literatury niemieckojęzycznej. Doświadczenia tych krajów są bardzo istotne z tej racji, że w innych krajach formy duszpasterstwa ponadparafialnego nie rozwinęły się w tak szeroki wachlarz, jak właśnie w Niemczech, Austrii i Szwajcarii. Szkoda, że autor poruszający w swoich publikacjach z dużym znanstwem zagadnienie Rad Duszpasterskich, poświęcił im w swojej książce tak mało miejsca, a przecież są one czymś bardzo ważnym zarówno dla diecezji, jak i parafii.

Sumując należy stwierdzić, że publikacja ks. prof. dr hab. Ryszarda Kamińskiego jest znaczącym wkładem dla rozwoju refleksji teologii pastoralnej i duszpasterstwa w Polsce po II Soborze Watykańskim. Długoletnie doświadczenie naukowo-dydaktyczne oraz rzetelność naukowa sprawiają, że niniejszą publikację można polecić zarówno praktykom, jak i teoretykom, duszpasterzom i nauczycielom akademickim.

Wartość opracowania polega przede wszystkim na syntezie dotychczasowej refleksji w zakresie roli i znaczenia wspólnoty parafialnej, jako wspólnoty wiary, kultu i miłości braterskiej oraz na pogłębieniu podstaw i form duszpasterstwa ponadparafialnego. Autor z dużym wyczuciem pastoralisty kładzie mocny akcent na potrzebie dowartościowania tego rodzaju duszpasterstwa w Kościele w Polsce. Jest to niewątpliwie wkład do teorii działalności kościelnej, której wyraźny deficyt odczuwany jest w polskim piśmiennictwie teologiczno-pastoralnym.

Książka ks. Kamińskiego ma dużą wartość poznawczą i praktyczną dla duszpasterstwa. Wrażliwość na podstawowe problemy duszpasterskie oraz aktualność podejmowanych zagadnień sprawiają, że recenzowaną książkę można polecać wszystkim, którzy na co dzień żyją sprawami duszpasterstwa. Wnioski i postulaty pastoralne formułowane przez autora mogą przyczynić się do większej efektywności inicjatyw duszpasterskich. Liczne sugestie pastoralne mogą być przyczynkiem do bardziej przemyślanego i skoordynowanego działania duszpasterzy. Uniknie się w ten sposób działań niecelowych, niepotrzebnych oraz zachowa hierarchię spraw ważnych i drugorzędnych. Zaoszczędzony wysiłek i czas będzie można spożytkować w wielu innych formach duszpasterskiej aktywności.

Publikacja ks. Kamińskiego będzie również nieocenioną pomocą dla seminarzystów. Synteza dotychczasowego dorobku w zakresie znaczenia wspólnoty parafialnej w życiu Kościoła, bogate wykorzystanie bazy źródłowej i literatury przedmiotu, jasność formułowania myśli, dyscyplina naukowa w systematyzacji materiału sprawiają, iż publikacja ta jest niezbędna dla każdego, kto odpowiedzialnie traktuje przygotowanie do kapłaństwa.

ks. Mirosław Kalinowski, Lublin